

Grundbeslut fattat av:
Ulrika Lindén
Dokumentägare:
Ulrika Lindén
Ansvarig organisation:
Rättsavdelningen

Beslutsdatum:
2024-05-06
Gäller från och med
2024-05-06
Diarienummer:
KFM 5108-2024
Ersätter ställningstagande med nr.
6/16/Skusan

Infoklass: 1

Buffert i skuldsaneringsärenden

Vid bestämmande av betalningsutrymmet i en skuldsanering ska gäldenären, vid sidan av förbehållsbeloppet, förbehållas ett mindre belopp för oförutsedda utgifter, en så kallad buffert. Det ska alltid göras en individuell prövning i fråga om storleken på bufferten. Prövningen ska göras utifrån gäldenärens personliga och ekonomiska förhållanden. Om inga omständigheter indikerar att det föreligger en högre risk än i normalfallet för oförutsedda kostnader ska gäldenären förbehållas en schablonbuffert om 650 kronor. Om sådana risker identifieras kan gäldenären förbehållas ett högre belopp.

Det som ska vara utmärkande för de omständigheter som kan motivera en högre buffert är att

- det ska vara fråga om kostnader som med hänsyn till gäldenärens tidigare förhållanden med all sannolikhet kommer att uppstå under den tid då betalningsplanen gäller,
- det ska vara fråga om kostnader som Kronofogden hade kunnat förbehålla gäldenären om de hade varit kända på förhand,
- det får inte vara fråga om faktorer som redan har beaktats i någon annan del av beräkningen.

En högre buffert än schablonen måste alltid motiveras särskilt. Det är viktigt att information om omständigheter som kan medföra oförutsedda utgifter alltid utreds och dokumenteras i ärendet.

Risken för mer betydande förändringar av gäldenärens ekonomiska situation som inte kan förutses vid fastställandet av betalningsplanen ska inte beaktas vid bedömningen av buffertens storlek. I stället ska omprövningsinstitutet användas vid sådana förändringar.

Postadress

Box 1050
172 21 SUNDBYBERG

Besöksadress

Esplanaden 1
172 67 SUNDBYBERG

Telefon 0771-73 73 00

www.kronofogden.se
kontakt@kronofogden.se

Rättslig promemoria

1 Bakgrund, frågeställning och syfte

Vid bestämmande av betalningsutrymmet i en skuldsanering ska gäldenären, vid sidan av förbehållsbeloppet, förbehållas ett mindre belopp för oförutsedda utgifter, en så kallad buffert. Kronofogdemyndigheten (Kronofogden) ska i varje enskilt fall göra en behovsprövning av hur stor en sådan buffert ska vara. Finns inga särskilda skäl för en högre buffert ska gäldenären förbehållas en schablonbuffert som år 2012 bestämdes till 500 kronor. En högre buffert än schablonen ska motiveras särskilt.

Det finns nu skäl att justera det tidigare fastställda schablonbeloppet. Inflationen i Sverige har varit hög under en längre tid och antalet skuldsaneringsansökningar fortsätter att öka. Med hänsyn till den höga inflationen har den schablonbuffert som bestämdes till 500 kronor år 2012 inte samma ekonomiska värde idag som den hade då. Det har skett en generell kostnadsökning i samhället om ca 30 procent sedan dess. För att en gäldenär ska ha samma ekonomiska utrymme för oförutsedda utgifter idag som för nio år sedan bör schablonbufferten höjas.

Vid denna översyn finns det också skäl att förtydliga i vilka situationer en högre buffert kan vara motiverad.

2 Gällande rätt

Av 33 § första stycket skuldsaneringslagen (2016:675) framgår att det belopp som ska fördelas mellan borgenärerna ska bestämmas så att skuldsaneringen tar i anspråk gäldenärens samtliga tillgångar och inkomster efter avdrag för vad som ska förbehållas gäldenären för dennes och dennes familjs försörjning. Bestämmelserna i 7 kap. 4 och 5 §§ utsökningsbalken (UB) om förbehållsbelopp ska då vara vägledande.

I nämnda bestämmelser i UB regleras vad som ska beaktas när en beräkning görs avseende hur mycket av lönen som kan tas i anspråk genom löneutmätning. Gäldenären har bland annat rätt att förbehållas de medel gäldenären behöver för sitt och familjens underhåll. Den del av lönen som inte får tas i anspråk genom utmätning, det s.k. förbehållsbeloppet, bestäms med ledning av ett normalbelopp. Normalbeloppen ska anses innefatta alla vanliga levnadskostnader utom bostadskostnad, som beräknas särskilt och läggs till normalbeloppen. Till vanliga levnadskostnader räknas normala hushållsutgifter såsom utgifter för mat, kläder, tvätt, hygien, hushållsel,

telefon, TV-avgifter, försäkringar och medlemsavgifter. Normalbelopp fastställs dels för ensamstående, dels för sammanlevande makar och därmed jämställda, samt för varje barn beroende på ålder.

Att 7 kap. 4 och 5 §§ UB ska vara vägledande innebär enligt skuldsaneringslagens förarbeten att bestämmelserna normalt ska tillämpas, så länge det inte i det enskilda fallet finns särskild anledning att frångå dem. Där framhålls vikten av att en gäldenär som har beviljats skuldsanering ska tvingas att under en längre tid leva under mycket knappa omständigheter. Detta synsätt ska dock balanseras av att gäldenären också ska ges praktisk möjlighet att fullfölja den avbetalningsplan som hen kan vara ålagd. Att bestämmelserna är vägledande anses ge utrymme för den flexibilitet som är nödvändig för att skuldsaneringsinstitutet ska kunna tjäna sina syften (prop. 1993/94:123 s. 112 ff.).

Utmärkande för en skuldsanering och den betalningsplan som ska bestämmas är att den normalt ska gälla i fem år. I kommentaren till 2006 års skuldsaneringslag diskuteras vilka utmaningar detta kan innebära. Där påpekas att det under en sådan förhållandevis lång period kommer att ske många förändringar som påverkar gäldenärens ekonomiska förhållanden och att det därför är viktigt att betalningsplanen är bestämd med hänsyn till sådana tänkbara förändringar. Enligt kommentaren innebär det att man måste göra en prognos för löne- och prisutveckling under perioden. De normalbelopp som finns kan exempelvis behöva räknas upp med en viss årlig procent. Det kan också finnas anledning att ta hänsyn till en förväntad ändring av gäldenärens familjesituation. Man bör se till att planen är försedd med en buffert som kan fånga in de förändringar som under perioden med all sannolikhet kommer att inträffa, men som man i detalj inte har möjlighet att förutse när betalningsplanen bestäms för att gäldenären ska kunna fullfölja betalningsplanen. (Se Hellners och Mellqvist, Skuldsaneringslagen, En kommentar [1 mars 2012, Version 2 JUNO], kommentaren till 9 §, *anm. avser 2006 års lag.*)

I praktiken räknas normalbeloppen inte upp när betalningsplanen beslutas, men löneutvecklingen under femårsperioden beaktas inte heller. Normala kostnadsökningar anses därigenom kvittas mot normala inkomstökningar.

För att skapa hållbarhet i betalningsplanen har det med tiden utvecklats en praxis som innebär att gäldenären, vid sidan om förbehållsbeloppet, förbehålls en mindre buffert för oförutsedda utgifter. Utgångspunkten är att bufferten ska vara flexibel och att betalningsplanen ska utformas så att gäldenären ska ha en realistisk möjlighet att klara skuldsaneringen. För en

mer enhetlig tillämpning av bufferten har Kronofogden valt att fastställa en schablon genom ett rättsligt ställningstagande. Det ska dock alltid göras en prövning av om det finns behov av en högre buffert utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Exempel på situationer där högre buffert skulle kunna komma ifråga är när det i ett ärende framkommer indikationer på sjukdom; exempelvis om gäldenären tidigare haft många karensdagar per år, eller oförutsedda inkomstbortfall med anledning av vård av sjukt barn i större utsträckning än normalt.

Lagstiftaren tycks också ha godtagit att ett schablonbelopp tillämpas ifall omständigheterna inte talar för något annat (se prop. 2015/2016:125 s. 157 f.). Att en schablon tillämpas som utgångspunkt får idag anses vara en godtagen praxis, se bland annat Göta hovrätts beslut 2021-09-20 i mål ÖA 1896-21.

Hovrätten har i ovan nämnt avgörande även bedömt frågan om buffertens storlek. Hovrätten konstaterade att den omständigheten att gäldenären var ensamstående och underhållsskyldig för två barn var omständigheter som redan hade beaktats i beräkningen av gäldenärens förbehållsbelopp, genom normalbeloppet och förbehåll för underhåll och umgängeskostnader. Dessa kunde därmed inte utgöra sådana omständigheter som motiverade en högre buffert än schablonbeloppet. Eftersom det inte hade framkommit några indikationer på sjukdom eller något annat förhållande som kunde innebära risk för minskad inkomst ansåg domstolen att gäldenären skulle förbehållas en buffert enligt schablonbeloppet. Hovrätten framhöll också att för mer betydande förändringar av gäldenärens ekonomiska situation ska omprövningsinstitutet användas.

Efter hovrättsavgörandet har tingsrätterna också krävt tydligare indikationer på riskfaktorer för att en gäldenär ska förbehållas en högre buffert än enligt schablon.

Skuldsaneringsgäldenärerna har, sedan skuldsaneringslagen ändrades 2016, betalningsfria månader i juni och december. Detta är inte avsett att ersätta den månatliga bufferten (prop. 2015/16:125 s. 87 ff.).

3 Kronofogdens bedömning

För att en gäldenär ska ha en realistisk möjlighet att kunna följa den betalningsplan som upprättas i ett beslut om skuldsanering ska gäldenären förbehållas en buffert för mindre oförutsedda utgifter.

Kronofogden har 2012 fastställt att schablonbeloppet för oförutsedda utgifter ska vara 500 kr. Med hänsyn till den höga inflationen har det fastställda beloppet inte samma ekonomiska värde idag som den hade då. Det har skett en generell kostnadsökning i samhället om ca 30 procent sedan dess. För att en gäldenär ska ha ungefär samma ekonomiska utrymme för oförutsedda utgifter idag som för nio år sedan behöver schablonbeloppet nu höjas från 500 kr till 650 kronor per månad. Schablonbeloppet utgör dock endast en utgångspunkt för bedömningen och i varje enskilt fall måste en individuell prövning göras.

Vid bestämmande av buffertens storlek måste hänsyn tas till den enskilde gäldenärens personliga och ekonomiska förhållanden och de förändringar som kan förväntas ske under skuldsaneringsperioden. Prövningen ska ske mot bakgrund av hur förhållandena tidigare sett ut. I det fall det inte framgår några särskilda omständigheter i ärendet som ger skäl att förutsätta att gäldenären kommer att drabbas av oförutsedda utgifter, exempelvis sjukdomsdagar eller vård av barn i ovanligt stor utsträckning, ska gäldenären erhålla schablonbeloppet. Om det vid prövningstillfället däremot finns indikationer på omständigheter som sannolikt riskerar att medföra mindre oförutsedda utgifter, men dessa inte kan fastställas i tid eller till belopp, ska detta beaktas vid bestämmande av storleken på bufferten.

En högre buffert än schablonbeloppet kan exempelvis komma ifråga om en påvisad sjukdomshistorik för gäldenären eller annan familjemedlem talar för en ökad risk för inkomstbortfall eller merkostnader. Så kan vara fallet om situationen medfört ovanligt många karensdagar eller dagar för vård av barn och detta inte har beaktats på annat sätt vid beräkningen av betalningsutrymmet. Även boende i egen fastighet eller ägande av en bil som gäldenären behöver för att ta sig till sitt arbete, kan under vissa förhållanden tala för en ökad risk för oförutsedda merkostnader. Ovan nämnda exempel är inte uttömmande och Kronofogden kan ta hänsyn även till andra situationer och omständigheter som talar för en ökad risk för oförutsedda kostnader eller tillfälligt minskad inkomst. Det som ska vara utmärkande för dessa omständigheter är att de med hänsyn till gäldenärens tidigare förhållanden med all sannolikhet kommer att uppstå under den tid då betalningsplanen gäller. Det ska också vara fråga om kostnader som Kronofogden hade kunnat förbehålla gäldenären om de hade varit kända på förhand. Det är endast faktorer som inte redan har beaktats i någon annan del av beräkningen som kan motivera en högre buffert än schablonen. Att gäldenären har en stor försörjningsbörda ska därmed normalt sett inte motivera en högre buffert eftersom normalbeloppen avser att täcka normala

levnadskostnader. Inte heller det faktum att gäldenären är ensamstående eller har en hög inkomst bör, av samma skäl, ses som en indikation på förhöjd risk för merkostnader. Det är viktigt att information om omständigheter som kan medföra oförutsedda utgifter utreds och dokumenteras i ärendet.

Det ska alltid göras en individuell bedömning av vilket belopp som bör förbehållas gäldenären i form av en buffert. Den ska inte regelmässigt bestämmas enligt schablon.

Risken för mer betydande förändringar av gäldenärens ekonomiska situation som inte kan förutses vid fastställandet av betalningsplanen ska inte beaktas vid bedömningen av buffertens storlek. I stället ska omprövningsinstitutet användas vid sådana förändringar.